

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Vasemmisto-opiskelijat pitää ensimmäisen korin johdannossa esiinnostettuja ongelmia vakavina ja todellisina. Vasop kuitenkin kritisoi toimenpiteiden pintapuolista otetta kyseisiin ongelmiin. Esimerkiksi syrjäytyminen on usein periytyvä, ylisukupolvinen ongelma, johon vaikuttaa mm. perheen matala sosioekonominen asema. Harrastamisen tarjoaminen ratkaisuna perheen ongelmiin ei ole riittävää vaan syrjäytymisen ehkäisyssä lapsiperheköyhyyden vähentämisen on oltava ratkaisupaletissa.

Vasop katsoo, että kouluviihtyvyyden lisääminen keskittymällä ainoastaan taito- ja taideaineisiin on liian suppea lähestymistapa valtavaan ongelmaan. Kouluviihtyvyyden parantamisessa on keskityttävä laadukkaan opetuksen tarjoamiseen valtakunnallisesti, syrjinnän ja kiusaamisen ehkäisyyn sekä oppimisen tukemiseen. Vasop peräänkuuluttaa myös erilaisten vähemmistöjen huomioimista paperissa esimerkiksi kouluttamalla oppilaitosten henkilökuntaa antirasismista ja sukupuolisensitiivisyydestä.

Korissa 1 esiinnostettua koulutuspolitiikkaa ei voi täysin irroittaa korin 2 mielenterveysongelmista. Vasop katsoo, että epäonnistuneet koulutus- ja sosiaalipoliittiset rakenteet ovat olleet osasyynä opiskelijoiden ahdistuneisuuden kasvuun sekä syrjäytymiseen. Näitä ovat mm. koulutusvalinnoissa painottuva ensikertalaisuus sekä opiskelijoiden sekä perheiden toimeentuloon liittyvät ongelmat.

Nuoriin vaikuttavat uudistukset esimerkiksi terveydenhuoltolakiin, sosiaalihuoltolakiin ja

lastensuojelulainsäädäntöön tulee tehdä niin, että vaikutusarviointeja ja niiden käyttämistä päätöksenteossa ohjenuorana vaaditaan. Lasten ja nuorten etu tulee aidosti huomioida tehtävissä uudistuksissa niin valtiollisessa, alueellisessa kuin kunnallisessakin päätöksenteossa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Korissa 2 nostetaan esille nuorten mielenterveysongelmien kasvu. Vasop kiittää ongelman esiinnostosta ohjelmassa, mutta kritisoi toimenpiteiden pintapuolista otetta. Korin toimenpiteet eivät vastaa lainkaan esimerkiksi johdannossa esiinnostettuun oppilaiden koulupaineiden lisääntymiseen. Koulupaineiden lisääntymisen Vasop katsoo johtuvan mm. korkeakoulujen ensikertalaisikiintiöstä, jossa nuoren oletetaan tietävän heti, mitä elämältään haluaa sekä vaikeuden siirtyä ammatillisen koulutuksen puolelta korkea-asteelle monien korkeakoulujen painottaessa valinnassaan ylioppilastodistuksen arvosanoja.

Vasop kritisoi toimenpiteiden olemattomuutta muiden kuin perus- ja toisella asteella opiskelevien osalta. Toimeentulon ongelmat aiheuttavat korkeakouluopiskelijoille ahdistusta ja stressiä, joka pahimmillaan voi johtaa opiskelukyvyn merkittävään heikentymiseen sekä opintojen viivästymiseen tai jopa keskeyttämiseen.

Vasop kiittää kulttuurin huomioimista yhtenä aspektina mielenterveysongelmien lieventämisessä, mutta huomauttaa, että kulttuurilaitosten ollessa jatkuvien leikkausten kohteena vahva painotus niiden tuottaman hyvän osalta on epärealistista.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Vasop kiittää korin 3. johdannon kauniista sanoista liittyen demokratian, osallisuuden ja luottamuksen vahvistamiseen yhteiskunnassa.

Nuoret eivät kuitenkaan elä omassa kuplassaan, ja Vasop pyytääkin opetus- ja kulttuuriministeriötä tarkastelemaan, miten esimerkiksi toimenpidekohta ”pyritään luomaan ilmapiiri, jossa kaikki omalla toiminnallaan luovat yhdenvertaista, kunnioittavaa ja avointa keskustelua” toteutuu tulevaisuudessa siten, että nuoret kokisivat yhteiskunnallisen vaikuttamisen mielekkäänä ja turvallisena. Konkreettisesti tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi vaalikampanjoihin kohdistuvaan häirintään puuttumista, oikeutta järjestää mielenilmauksia ilman pelkoa väkivallasta sekä rasistisen ja fasistisen toiminnan kieltämistä julkisissa tiloissa.

Vasop pyytää myös huomioimaan suomalaisen vireän nuorisojärjestökentän osana yhteiskunnallista keskustelua ja päätöksenteossa. Useassa nuorisojärjestössä nuoret eivät ole vain tekemisen ja toiminnan kohteena, vain myös aktiivisesti suunnittelemassa ja kehittämässä toimintaa omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin, jonka arvo osallisuuden luomisessa on ensisijaisen tärkeää.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Kuten myös korissa 3, Vasop kritisoi nuorisojärjestökentän jättämistä Vanupo-luonnoksen ulkopuolelle. Suomalainen järjestökenttä on ollut osaltaan merkittävässä asemassa hyvinvointiyhteiskunnan luomisessa ja nykyiselläänkin hoitaa merkittäviä tehtäviä mm. sote-kentällä. Monet nuoret harrastavat nimenomaan järjestöissä, löytävät niistä itselleen merkittäviä yhteisöjä ja oppivat merkittäviä taitoja niin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kuin työelämänkin kannalta. Monessa nuorisojärjestössä nuoret itse suunnittelevat ja järjestävät toimintaa toisilleen, ja nuorten mielipiteitä on joskus järjestötoiminnassa helpompi huomioida kuin kunnallisessa, ammattilaisten tekemässä nuorisotyössä.

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Vasopilla ei ole lausuttavaa kyseiseen ohjelmakohtaan.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisualan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Vasop ehdottaa, että lauseessa "Ilmastonmuutos on nuorten hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta yksi keskeisimmistä, ratkaistavista yhteiskunnallisista globaaleista ongelmista" korvataan sana "nuorten" sanalla "ihmiskunnan".

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Vasemmisto-opiskelijat (Vasop) kiittää mahdollisuudesta lausua valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman luonnosta. Ohjelma pyrkii puuttumaan vakaviin ja todellisiin ongelmiin. Vasop kuitenkin katsoo, että toimenpiteet ongelmien korjaamiseksi eivät ole tarpeeksi vaikuttavia ja jäävät usein näpertelyn tasolle.

Vasop ihmettelee Vanupon keskittymistä 12-25 -vuotiaisiin nuoriin. Vaikka luonnos itsessään tunnistaa erilaisten elämän murroskohtien olevan yksilöllisiä, jäävät monet kyseisiä murroskohtia elävät Vanupon ulkopuolelle. Vasop näkisi luontevana ulottaa nuorisotyön ja -politiikan ohjelman koskemaan kaikki nuorisolain määrittämiä nuoria.

Vasop kritisoi vähemmistönäkökulman puutetta monessa eri ohjelmakohdassa, vähemmistöillä tarkoittaen esimerkiksi kielivähemmistöjä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Vasop peräänkuuluttaa myös alueellisen eriarvoistumisen ehkäisyä ja poistamista.

Ohjelmassa ei havaita lapsiperheköyhyyttä huono-osaisuuden lähteenä. Harrastukset, kuten liikunta tai kulttuuri, eivät voi olla ratkaisuja sellaisten rakenteellisten ongelmien, kuten köyhyyden, perheväkivallan, resursoimattoman lastensuojelun tai rasmin ratkaisussa. Nuorten keskinäistä eriarvoisuutta tulisi kaventaa keskittymällä heihin, joille kasaantuvat monet erilaiset haasteet. Nuorten omilla taidoilla on toki arvoa, mutta aidosti ne voivat tulla vahvistamaan nuorten

hyvinvointia vasta, kun heidän kotinsa, ympäristönsä ja yhteiskunta ovat turvallisia ja inklusiivisia paikkoja.

Riekinen Anna-Maija
Vasemmisto-opiskelijat